

УДК 811.111:378.018.43:34

С.М. РОМАНЮК,
*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов № 2
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, м. Харків*

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розкривається стан проблеми застосування дистанційного навчання англійської мови під час підготовки майбутніх юристів. Наводиться перелік переваг та недоліків згаданого навчання для студентів, викладачів та вищих навчальних закладів. Окреслюються перспективи розробки відповідних курсів. Робиться висновок про необхідність поступового та продуманого їх запровадження, починаючи із застосування окремих елементів дистанційного навчання в процесі підготовки студентів денного та заочного відділень.

Ключові слова: дистанційне навчання, англійська мова, професійна підготовка, майбутні юристи.

Актуальність проблеми. Інтеграція України до європейських та світових структур, а також бурхливий розвиток інформаційних технологій відображаються на всіх аспектах життя, не є винятком і сфера освітньої діяльності. На сьогодні модернізацію системи освіти в державі все частіше пов'язують з розвитком дистанційного навчання, яке розглядається як один з істотних факторів підвищення конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг. Ця форма навчання широко застосовується в країнах Західної Європи, США та інших розвинутих країнах [12; 14], відповідно, залишаючись осторожливих освітніх процесів, ми ризикуємо втратити частину студентів, які замість вітчизняних навчальних закладів обиратимуть зручніші та сучасніші закордонні аналоги в дистанційному форматі. Зважаючи на це, *актуальними* видаються дослідження, спрямовані на розробку теоретико-методичних засад системи дистанційної освіти, створення відповідних методик навчання та розробку навчальних курсів.

Аналіз досліджень і публікацій. Система дистанційного навчання в нашій державі перебуває на стадії становлення, тим не менш про її важливість та перспективність свідчить розробка широкої нормативно-правової бази [4] та зростаюча кількість праць [5], включаючи й праці, присвячені проблемам дистанційного навчання англійської мови в немовному закладі вищої освіти [6; 10], у тому числі й на рівні дисертацій [9]. Однак нам не вдалося знайти праць з проблем дистанційного навчання англійської мови у процесі професійної підготовки майбутніх юристів, що свідчить про необхідність проведення досліджень у цій галузі.

Мета статті полягає в розкритті стану та перспектив застосування дистанційного навчання англійської мови під час підготовки майбутніх юристів.

Виклад основного матеріалу. Дистанційна форма навчання визначається як така форма організації навчального процесу в освітніх закладах, в результаті якої забезпечується реалізація дистанційного навчання та передбачається можливість отримання випускниками

документів державного зразка про відповідний освітній або освітньо-кваліфікаційний рівень [5].

Дистанційна освіта характеризується [8]: гнучкістю, що проявляється у відсутності необхідності відвідування регулярних занять та можливості навчатися у зручний час та у зручному місці; модульністю, що виявляється у модульному принципі організації окремих курсів, а відтак, і у створенні цілісного уявлення про окрему предметну галузь; паралельністю, тобто здійсненню навчання одночасно з професійною діяльністю або з навчанням за іншим напрямом); великою аудиторією, що передбачає одночасне звернення багатьма студентами до великої кількості джерел та уможливлення спілкування студентів між собою та з викладачами за допомогою телекомунікаційного зв'язку; економічністю, яка полягає в зниженні витрат на підготовку фахівців шляхом ефективного використання навчальних площ і технічних засобів; технологічністю, що означає використання в навчальному процесі нових досягнень інформаційних технологій; соціальністю, тобто рівними можливостями отримання освіти незалежно від таких факторів, як місце проживання, стан здоров'я і соціальний статус; інтернаціональністю, яка виявляється у можливості отримання освіти у ВНЗ інших країн без виїзду закордон та наданні освітніх послуг іноземним громадянам; позитивним впливом на студента, який полягає у підвищенні творчого та інтелектуального потенціалу; новою роллю викладача, яка зазнає оновлення та розширення; якістю, яка не поступається якості денної форми навчання за рахунок залучення до розробки відповідних курсів найкращого професорсько-викладацького складу, використання найсучасніших навчально-методичних матеріалів, введення спеціалізованого контролю якості дистанційної освіти. Власне усі ці специфічні характеристики дистанційної освіти являють собою її позитивні аспекти, але водночас існує і низка недоліків, які умовно можна поділити на такі, що стосуються в першу чергу студентів, і такі, що стосуються викладачів та установ, які запроваджуватимуть нову форму навчання [13].

До першої категорії належать: недостатність соціальної взаємодії, яка є прямим наслідком віртуального формату навчання; технологічні проблеми, які найчастіше полягають у побоюванні нових технологій або їх відсутності; портативність матеріалів за рахунок електронної форми – це зазвичай зручно, але не завжди стовідсотково краще, ніж традиційні підручники.

Друга категорія включає такі недоліки, як: високі початкові інвестиції без яких неможлива розробка та запровадження згаданого навчання; технологічні питання, тобто наявність і технічного забезпечення та його відповідність потребам нової форми навчання; неналежні матеріали, які не підходять для застосування в дистанційному навчанні; відсутність необхідного культурного прийняття – далеко не всі в нашій країні готові до нової форми навчання та сприймають її серйозно, а тому вочевидь необхідним видається проведення певної підготовчої роботи з майбутніми студентами. Не важко помітити, що всі вищеперелічені пункти в методичних термінах є труднощами на шляху до запровадження нової форми навчання, на подолання яких необхідний час, фінансування та значна кількість праці науково-педагогічних співробітників. Тим не менш, переваги є вагомішими за недоліки, а отже, потреба у системі дистанційного навчання є нагальною та стосується всіх дисциплін без винятку, зокрема й англійської мови. На сьогодні в Україні дистанційне навчання іноземних мов перебуває на етапі становлення та потребує, перш за все, розробки ґрунтовної теоретичної бази. Розглянемо основи побудови дистанційного курсу навчання англійської мови майбутніх юристів.

Мета дисципліни «Іноземна мова» полягає у формуванні здатності до міжкультурного спілкування, яке, у випадку майбутніх юристів, має професійне спрямування, та реалізується на основі формування міжкультурної комунікативної компетенції. Остання, у свою чергу, визначається як такий рівень володіння мовленнєвими, мовними, соціокультурними та професійно-предметними знаннями, навичками та вміннями рідною та іноземною мовами, який дозволяє комунікативно прийнятно здійснювати міжкультурне спілкування [7].

Виходячи з аналізу змісту професійної діяльності юристів, дослідники [7] вказують на пріоритетність володіння вміннями письмового мовлення. Тим не меш, зважаючи на посилення інтеграційних процесів України до європейських та світових структур, все більшої актуальності набуває усне мовлення англійською мовою, адже в перспективі майбутні юри-

ти можуть проходити стажування в інших країнах, де їм доведеться спілкуватися в усній формі. Дистанційне навчання ефективно вирішує цю проблему шляхом надання можливості постійного та достатньо динамічного телекомунікаційного спілкування викладача та студента на відстані, студентів між собою та з носіями мови у ході навчального процесу, причому ініціювання цього спілкування можливе з боку будь-якого з перелічених суб'єктів навчального процесу [3].

Основним засобом дистанційного навчання англійської мови майбутніх юристів є електронний підручник, матеріал якого повинен бути укладеним з урахуванням принципів програмованого управління процесом засвоєння знань. Такий підручник має забезпечувати втілення провідних дидактичних принципів, а саме наочності, свідомості, активності, систематичності, послідовності, доступності, міцності засвоєння тощо, а також відповідати вимогам особистісно-орієнтованого підходу в методиці навчання іноземних мов [3].

Контроль при дистанційному вивченні іноземних мов може здійснюватися у вигляді тестів, контрольного перекладу та усного спілкування з викладачем. Причому у випадку тесту перевірка та оцінювання відповідей здійснюються автоматично системою дистанційного навчання.

Зважаючи на значну кількість роботи із вивчення зарубіжного досвіду, напрацювання належної теоретичної бази та розробки практичних курсів, можна з впевненістю стверджувати, що перехід до дистанційного навчання має відбуватися поетапно та продумано. Зокрема дослідники рекомендують розпочати запровадження дистанційного навчання з комбінованих варіантів [2]. Така пропозиція видається виваженою та логічною, адже, по-перше, це забезпечить поступове звикання до нової форми навчання як викладачів, так і студентів, а по-друге, окремі елементи дистанційного навчання можуть з успіхом використовуватися у підготовці студентів денних та заочних відділень, особливо беручи до уваги тенденцію до скорочення годин на аудиторні заняття з подальшою їх компенсацією за рахунок самостійної та індивідуальної роботи студента [1], яка не оминає і процес підготовки майбутніх юристів. По-третє, такий підхід надасть науковцям достатню кількість часу для розробки відповідних дистанційних курсів, що сприятиме підвищенню якості останніх та допоможе уникнути багатьох технічних проблем [2].

Так, однією з перших спроб запровадження елементів дистанційного навчання може стати консультування студентів за допомогою електронної пошти або через Скайп замість або на додачу до традиційної очної консультації у стінах вищого навчального закладу. За результатами усного опитування, проведеного серед студентів міжнародно-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, таку організацію консультацій студенти вважають найдоцільнішою. При цьому особливо гарною ідеєю, на їхню думку, є саме консультації по e-mail, оскільки вони можуть писати викладачеві у будь-який зручний для них час та доволі оперативно отримувати відповідь без необхідності майже тижневого очікування очної консультації на кафедрі, яка, до того ж, у більшості випадків стоїть у незручний для студентів час.

Доцільною є організація самостійної роботи студентів із використанням елементів дистанційного навчання. Виконані завдання студенти можуть надсилати на електронну пошту, що дуже зручно та дозволяє уникнути додаткових витрат, пов'язаних з необхідністю придбання паперу та обслуговування принтеру. Викладач перевіряє завдання вдома, так само уникаючи необхідності носити купи паперів з роботи.

Ще одним прикладом запровадження елементів дистанційної освіти на очному та заочному відділенні є застосування системи Moodle, яка дозволяє викладачам створювати власні online-курси та керувати змістом сайту. Зазначена система пропонує різноманітні способи надання навчального матеріалу, перевірки знань та контролю успішності. Для студентів очного та заочного відділень ця програма стане в пригоді при засвоєнні нової лексики та розвитку навичок читання, аудіювання та письма, зокрема тут доцільно розмістити додаткові вправи для кращого засвоєння матеріалу, граматичні і лексичні тести, а також тести з аудіювання, читання та письма. Комп'ютерні тести сприймаються студентами позитивно, оскільки перевірка результатів відбувається автоматично, а отже, виключається вплив людського фактора. Окрім цього, як виявилось, такі тести сприяють кращому засвоєнню матеріалу, оскільки у подальшому студенти легко відтворюють приклади з них. До того ж вони отримують оцінку одразу по завершенні тесту, що також сприяє кращому

сприйняттю таких тестів на емоційному рівні. Зазначені елементи дистанційного навчання значно полегшують контроль навчальної діяльності студентів, оскільки дозволяють відстежити роботу кожного студента окремо та якість її виконання, а також стимулювати студентів працювати ефективніше. При цьому значною мірою економиться час викладача за рахунок автоматичної перевірки [11].

Висновки. Таким чином, дистанційне навчання має низку переваг, а застосування окремих його елементів може сприяти ефективності навчання студентів денного та заочного відділень. Розробка курсів дистанційного навчання є складним та тривалим процесом, який потребує копіткої роботи та напрацювання значної теоретичної бази, що і становить перспективу наших подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Бойчук Н.І. Самостійна робота студентів в умовах Болонської системи [Електронний ресурс] / Н.І. Бойчук // Сучасний соціокультурний простір 2011: VIII Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 22–24 вересня 2011 р.: тези доповідей. – Режим доступу: <http://intkonf.org/boychuk-ni-samostiyna-robota-studentiv-v-umovah-bolonskoyi-sistemi>
2. Василевич Ю.В. Дистанційна освіта студентів-юристів: сучасний стан, проблеми, перспективи [Електронний ресурс] / Ю.В. Василевич, О.В. Каліцева // Спецпроект: аналіз наукових досліджень: V Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 17–18 червня 2010 р.: тези доповідей. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/2010spec_tezi/pe_vasilev.php
3. Вишневецкая Г.В. Внедрение дистанционных технологий в процесс обучения иностранному языку студентов-заочников неязыковых вузов / Г.В. Вишневецкая // Известия Пензенского государственного педагогического университета имени В.Г. Белинского. – 2011. – № 24. – С. 589–592.
4. Дацюк В.Б. Перспективи дистанційної освіти та віртуальних університетів в Україні [Електронний ресурс] / В.Б. Дацюк. – Режим доступу: <http://mediacenter.uz.ua/data/daciuk.pdf>
5. Дистанційні курси. Методичні рекомендації щодо підготовки веб-ресурсу дисциплін при організації навчального процесу за дистанційною формою / [укл. О.О. Новомлинець, О.П. Дрозд]. – Чернігів: ЧНТУ, 2013. – 32 с.
6. Дишлева Ю.В. Роль та місце сучасних методик у вивченні англійської мови в курсі дистанційного навчання / Ю.В. Дишлева // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки. – 2008. – Вип. 13. – С. 35–41.
7. Киктева К. С. Методика формирования иноязычных межкультурных учений письменной речи юристов (неязыковой вуз, английский язык): автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (иностранные языки)» / К. С. Киктева. – М., 2009. – 22 с.
8. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>
9. Муліна Н.І. Методика розробки та використання дистанційного курсу англійської мови (старший ступінь у вищому технічному закладі освіти): автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання: германські мови» / Н.І. Муліна. – К., 2001. – 22 с.
10. Олійник О.В. Інноваційні технології дистанційного навчання іноземної мови для студентів немовних ВНЗ / О.В. Олійник // Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць ХНПУ імені Г.С. Сковороди. – 2014. – Вип. 38. – С. 238–246.
11. Орлова К.Н. Использование системы дистанционного обучения Moodle в процессе преподавания практического курса английского языка / К.Н. Орлова // Вестник Нижегородского университета имени Н.И. Лобачевского. – 2013. – № 1 (2). – С. 225–227.
12. Шуневич Б.І. Розвиток дистанційного навчання у вищій школі країн Європи та Північної Америки: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Б.І. Шуневич. – К., 2008. – 36 с.
13. Kruse K. The Benefits and Drawbacks of e-Learning [Electronic resource] / K. Kruse. – Way of access: http://www.corebiztechnology.com/software_article_elearning_d.htm

14. Simpson O. Supporting Students for Success in Online and Distance Education / O. Simpson. – New York and London: Routledge, 2012. – 296 p.

References

1. Bojchuk, N.I. (2011), *Samostijna robota studentiv v umovakh Bolons'koi systemy* [Independent work of students in the Bologna system]. *Suchasnyj sotsiokul'turnyj prostir 2011: VIII mizhnar. nauk.-prakt. Internet-konf.* [Modern socio-cultural space 2011: VIII Intern. Sciences.-practical. Internet Conf.], available at: <http://intkonf.org/boychuk-ni-samostiyna-robota-studentiv-v-umovah-bolonskoyi-sistemi> (accessed 5 March 2015).
2. Vasylevych, Yu.V. and Kalitseva, O.V. (2010), *Dystantsijna osvita studentiv-iurystiv: suchasnyj stan, problemy, perspektyvy* [Distance education on law students: current status, problems, prospects]. *Spetsproekt: analiz nauchnykh yssledovanyj: V mizhnar. nauk.-prakt. Internet-konf.* [Special project: analysis of scientific research: the V Intern. Sciences.-practical. Internet Conf.], available at: http://www.confcontact.com/2010spec_tezi/pe_vasilev.php (accessed 5 March 2015).
3. Vishnevskaja, G.V. (2011), *Vnedrenie distancionnyh tehnologij v process obuchenija inostrannomu jazyku studentov-zaochnikov neязыkovyh vuzov* [Implementation of distance learning technologies in the process of learning a foreign language part-time students of non-linguistic universities]. *Izvestija Penzenskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta imeni V.G. Belinskogo* [Proceedings of the Penza state pedagogical University named after V.G. Belinsky], no. 24, pp. 589-592.
4. Datsiuk, V.B. *Perspektyvy dystantsijnoi osvity ta virtual'nykh universytetiv v Ukraini* [Prospects of distance education and virtual universities in Ukraine], available at: <http://media-center.uz.ua/data/daciuk.pdf> (accessed 5 March 2015).
5. Novomlynets', O.O. and Drozd, O.P. (2013), *Dystantsijni kursy. Metodychni rekomendatsii schodo pidhotovky veb-resursu dystsyplin pry orhanizatsii navchal'noho protsesu za dystantsijnoiu formoiu* [Distance courses. Guidelines for the preparation of a web resource disciplines in the organization of educational process on the remote], CHSTU Publ., Chernigiv, Ukraine, 32 p.
6. Dyshleva, Yu.V. (2008), *Rol' ta mistse suchasnykh metodyk u vyvchenni anhlijs'koi movy v kursy dystantsijnoho navchannia* [Role of modern techniques in the study of English in distance learning course]. *Vykładannia mov u vyschykh navchal'nykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zv'язky. Naukovi doslidzhennia. Dosvid. Poshuky* [Language Teaching in higher educational establishments of education at the present stage. Interdisciplinary connections. Scientific researches. Experience. Search], issue 13, pp. 35-41.
7. Kikteva, K.S. (2009), *Metodika formirovanija inozazychnykh mezhkul'turnykh uchenij pis'mennoj rechi juristov (neязыkovej vuz, anglijskij jazyk)*. Avtoref. diss. kand. ped. nauk [Method of forming intercultural foreign language exercises writing of jurists (non-linguistic University, English). Abstract of PhD ped. sci. diss.], Moscow, Russia, 22 p.
8. *Kontseptsija rozvytku dystantsijnoi osvity v Ukraini* [The concept of distance education development in Ukraine], available at: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html> (accessed 5 March 2015).
9. Mulina, N.I. (2001), *Metodyka rozrobky ta vykorystannia dystantsijnoho kursu anhlijs'koi movy (starshyj stupin' u vyschomu tekhnichnomu zakladi osvity)*. Avtoref. dys. kand. ped. nauk [The Methodology of the development and use of distance education English course (a senior degree in higher technical school of education). Abstract of PhD ped. sci. diss.], Kyiv, Ukraine, 22 p.
10. Olijnyk, O.V. (2014), *Innovatsijni tekhnologii dystantsijnoho navchannia inozemnoi movy dlia studentiv nemovnykh VNZ* [Innovative technologies in distance learning foreign language for students of non-linguistic higher schools]. *Linhvistychni doslidzhennia: zbirnyk nauk. prats' Kh-NPU imeni H.S. Skovorody* [Linguistic studies: Collection of Sciences. papers of KNPU named after G.S. Skovoroda], issue 38, pp. 238-246.
11. Orlova, K.N. (2013), *Ispol'zovanie sistemy distancionnogo obuchenija Moodle v processe prepodavaniya prakticheskogo kursa anglijskogo jazyka* [The use of distance learning system Moodle in teaching the practical course of the English language]. *Vestnik Nizhegorodskogo universiteta imeni N.I. Lobachevskogo* [Bulletin of the Nizhny Novgorod University named after N.I. Lobachevsky], no. 1 (2), pp. 225-227.

12. Shunevych, B.I. (2008), *Rozvytok dystantsijnoho navchannia u vyschij shkoli krain Yevropy ta Pivnichnoi Ameriky*. Avtoref. dys. dokt. ped. nauk [The Development of distance learning in higher education of the countries of Europe and North America. Abstract of Dr. ped. sci. diss.], Kyiv, Ukraine, 36 p.

13. Kruse, K. The Benefits and Drawbacks of e-Learning, available at: http://www.corebiz-technology.com/software_article_elearning_d.htm (accessed 5 March 2015).

14. Simpson, O. (2012), *Supporting Students for Success in Online and Distance Education*. New York and London, Routledge, 296 p.

В статье раскрывается состояние проблемы использования дистанционного обучения английского языка в процессе подготовки будущих юристов. Перечисляются преимущества и недостатки упомянутого обучения для студентов, преподавателей и высших учебных заведений. Описываются перспективы разработки соответствующих курсов. Делается вывод о необходимости постепенного и продуманного их внедрения, начиная с использования отдельных элементов дистанционного обучения в процессе подготовки студентов дневного и заочного отделений.

Ключевые слова: дистанционное обучение, английский язык, профессиональная подготовка, будущие юристы.

The article describes the state of English distance learning in vocational training of students majoring in law. It enumerates the advantages and disadvantages of distance learning for students, teachers, and higher educational establishments. It also provides the perspectives of developing distance learning courses and theoretical grounds for their development.

Key words: distance learning, English, vocational training, students majoring in law.

Одержано 4.03.2015.